

MATJAŽ KLEMENČIČ IN MITJA ŽAGAR: THE FORMER YUGOSLAVIA'S DIVERSE PEOPLES. A REFERENCE SOURCEBOOK

(RAZNOLIKOST NARODOV NEKDANJE JUGOSLAVIJE: ZGODOVINSKI PREGLED)

ABC CLIO, SANTA BARBARA, CALIFORNIA, USA
2003, 426 STR.

Novembra 2003 je pri mednarodni založbi ABC CLIO, ki objavlja predvsem moderne zgodovinske in družboslovne študije, izšlo zajetno delo »The Former Yugoslavia's Diverse Peoples« slovenskih avtorjev in sodelavcev Inštituta za narodnostna vprašanja Matjaža Klemenčiča in Mitje Žagarja. Knjiga obsega 426 strani, med katerimi je tudi deset zemljevidov s prikazom najpomembnejših razvojnih stadijev političnih meja na tleh nekdanje Jugoslavije ter prostorska razporeditev posameznih narodov in etničnih skupin. Delo sodi v serijo znanstvenih razprav o etnični strukturi držav sveta; založba sočasno napoveduje tudi izid knjig o Avstraliji in nekdanji Sovjetski zvezi; knjigi o Kanadi in Nigeriji sta že izšli.

Podnaslov Klemenčičeve in Žagarjeve knjige opozarja, da imamo pred seboj delo oziroma serijo, ki naj bi sistematično pojasnjevala ne le etnične strukture in medetnične odnose v izbranih državah, temveč hkrati opozorila na vire in literaturo. Nastop obeh avtorjev v ugledni mednarodni družini je v prvi vrsti priznanje referenčnosti njunega dosedanjega znanstvenega dela in vključenosti v mednarodne tokove. Pomen tega dela je treba videti tudi v dejstvu, da je to eno prvih del - če ne sploh prvo - ki so ga o celotnem jugoslovanskem vprašanju v tujni napisali slovenski avtorji; obema je bil to nedvomno izjemen izziv, da na tako uglednem mestu na isti imenovalac postavita tudi slovenski kontekst »jugoslovanske »zgodbe«. Del, ki bi se spuščala v podrobnosti jugoslovanske krize in različnih interpretacij njenega razpleta, namreč ne manjka; toda pogosto boleha-jo zaradi precej neenakomerne pozornosti do vseh akterjev v nekdanjem jugoslovanskem prostoru. Ali je delo, ki je pisano prvenstveno za ameriški trg in bralce, bolje pojasnilo ozadja turbulentnih političnih procesov, ki so jugoslovansko »idilo« medetničnega miru (kot so ureditev narodnega vprašanja v rajni SFRJ označevali nekateri avtorji, na primer Watson) potisnili v vrtince medetničnih spopadov in lokalnih vojn?

V ospredju prizadevanj obeh avtorjev, kakor v prvi vrsti tudi založbe, je bilo podati pregledno sliko etničnega razvoja jugoslovanskih narodov v časovni (zgodovinski) in aktualno-politični perspektivi. Knjiga je kronološko razdeljena

na štiri dele: zgodnja zgodovinska obdobja, dvajseto stoletje do druge svetovne vojne, obdobje druge svetovne vojne in povojne Jugoslavije do leta 1990 ter obdobje razpada Jugoslavije in po njem. Temu sledi obsežna bibliografija, indeks in kratka predstavitev obeh avtorjev. V tem okviru sledijo posamezna poglavja po pomembnejših fazah političnega, kulturnega in etničnega razvoja posameznih narodov, ki jih zaključujejo sistematični kronološki pregledi, prikazi pomembnih osebnosti, krajev in dogodkov ter bibliografija, ki se nanaša na posamezne dele knjige. Delo torej odlikuje velika sistematičnost, preglednost in nazornost, bogata bibliografija pa naj bi (ameriškem) bralcu kar najbolj približala zapleteno stanje in procese na prostoru nekdanje Jugoslavije ter labirint medetničnih razmerij. Zdi se, da sta avtorja (kakor seveda tudi omenjeni koncept založbe) v tem uspela. Spričo obsežnosti tematike in raznolikosti nekdanjega jugoslovanskega prostora je razumljiva omejitev avtorjev na najpomembnejše procese in pojave v časovni perspektivi. Vendar pa bi bilo vsaj zaradi zapletenosti razumevanja odnosov v socialističnih družbah zelo koristno nekoliko podrobneje pojasniti tudi socialno-gospodarski vidik delovanja socialistične družbe in njeno hitro, načrtno, dostikrat premalo premišljeno in zato že vnaprej na neuspeh obsojeno družbeno preobrazbo, brez katere je težko zadovoljivo pojasniti mnoge navidezne nesmisle jugoslovanske zgodbe in njenega nesrečnega konca; ne nazadnje tudi kar se tiče spreminjanja etnične strukture, na primer Bosne in Hercegovine, Kosova, Makedonije in tudi močnega doseljavanja jugoslovanskih narodov v Slovenijo. Verjetno bi bralcu nekdanjo jugoslovansko etnično stvarnost še bolj približali s posebnim poglavjem o manjšinah. Ne nazadnje bi bilo v luči perspektive prihodnjega razvoja smiselno posebej izpostaviti širitveni proces Evropske unije, ki trenutno močno vpliva predvsem na Slovenijo, srednjeročno pa na celoten prostor jugovzhodne Evrope oziroma Balkana, ki mu te države, s slovensko izjemo, pripadajo.

Delo »The Former Yugoslavia's Diverse Peoples« je torej pronicljiva pregledna študija jugoslovanske etnične fizije in fuzije v zgodovinski in aktualni perspektivi ter prvovrstna referenca tako za oba avtorja kot tudi za Inštitut za narodnostna vprašanja. Bralci, predvsem zahtevna ameriška znanstvena srenja s tega področja, pa bodo dokončno presodili, v kolikšni meri bo delo zares referenčno in pravi »sourcebook« za spreminjanje starih, dostikrat preveč enostranskih pogledov na jugoslovanske medetnične odnose. Ker je poslanstvo tega dela prav v tem, mu želimo uspeh v krogu mednarodne znanstvene srenje.